

INHOUD

'Exclusief uit het Stadsarchief' afgesloten met 8.953 bezoekers!	1
Colofon en praktische informatie	2
De Ledigheid(smarkt)	3
Over verkavelingen, verhaalbelasting en politiek	4
Het Sint-Jacobsplein	6
Uitgelicht: Een bijzondere aankoop	8
In beeld: Neem onze 15 kroonjuwelen mee naar huis	8

Blijf via onze website www.salsavzw.be op de hoogte van alle activiteiten van SALSA! en volg het laatste nieuws over het stadsarchief via de facebookpagina www.facebook.com/stadsarchiefleuven

SALSA! vzw
Samen Actief voor het Leuven StadsArchief

SALSA! Nieuwsbrief is een driemaandelijkse nieuwsbrief, uitgegeven door SALSA! vzw, de Vriendenkring van het Leuven Stadsarchief. Het abonnement is inbegrepen in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

'Exclusief uit het Stadsarchief' afgesloten met 8.953 bezoekers!

'Exclusief uit het Stadsarchief', de tentoonstelling over de 15 Leuvense kroonjuwelen, sloot op zondag 17 mei de deuren met een recordaantal bezoekers. Sinds de opening op Erfgoeddag op zondag 26 april bezochten maar liefst 8.953 mensen deze expo in de wandelzaal van het stadhuis. De meeste bezoekers stemden bovendien ook op hun favoriete topstuk.

'Erf!' zo luidde het thema van de editie 2015 van Erfgoeddag. Het stadsarchief moest niet lang nadenken om daar invulling aan te geven. De eeuwenlange erfenis van de stad en haar inwoners wordt immers bewaard in onze depots. Vele strekkende kilometer documenten en ook heel wat collecties getuigen van de Leuvense geschiedenis. Maar welke archiefstukken kunnen vandaag rekenen op de bijzondere waardering van de Leuvenaars of oogsten verbaasde blikken en verwondering bij bezoekers van elders? Om dat te achterhalen organiseerden we een heuse populariteitstest.

Tijdens de tentoonstelling konden de bezoekers kennismaken met 15 topstukken uit het stadsarchief, een mooie, diverse verzameling van archiefstukken die elk op hun eigen manier iconisch zijn voor de geschiedenis van de stad Leuven en dus behoren tot de collectieve erfenis van haar inwoners. En dit werd gesmaakt: de reacties op de keuze en presentatie van de archiefstukken was zeer positief.

Bovendien kon het publiek van de expo mee bepalen welk archiefstuk het verdient om als hét ultieme topstuk voor Leuven bekroond te worden. Elke bezoeker kreeg daartoe een speciaal ontworpen jeton om in de stemurne van zijn favoriete stuk te steken. Op dit moment staat de stadskroniek van Willem Boonen (1596) op nummer 1 met 1301 stemmen, gevolgd door het charter van Kortenbergh (1312) met 718 stemmen en het schadeplan van WO I (1916) met 552 stemmen. Stemmen kan nog altijd in het stadsarchief zelf, waar je ook heel wat meer te weten komt over de archiefstukken tijdens de archiefbrunches. Die gaan telkens op de eerste zaterdag van de maand door. Een expert geeft dan in de leeszaal van het stadsarchief telkens meer uitleg bij zijn favoriete kroonjuweel, terwijl de deelnemers genieten van een uitgebreid brunchbuffet.

Wie wil deelnemen aan een van deze archiefbrunches, schrijft zich vooraf in via archief@leuven.be of telefonisch op 016 300 869. Per brunch betaal je € 15 per persoon. We beginnen telkens om 10u30 in de leeszaal van het stadsarchief.

Volgende brunches staan nog op het programma:

- Za 6 juni   Filmaffiche door René Magritte (Leen Engelen)
Oprichtingsoorkonde faculteit theologie (Marc Nelissen)
- Za 4 juli   Fotoalbum Edmond Fierlants (Sofie Taes)
Panorama van de Poedermolen (Tom Coenegrachts)
- Za 1 aug   Vaartoctrooi (Herman Verbruggen)
Charter van Kortenbergh (Valerie Vrancken)
- Za 5 sept   Schadeplan WO I (Jo Celis)
Scheepbankregisters (Inge Moris)
- Za 3 okt   Journal des Petites Affiches (Piet Veldeman)
Ambachtsrol van handschoen-, zak- en witleermakers
(Brecht Dewilde)
- Za 10 okt   Stadschroniek van Willem Boonen & geschiedenis
stadsarchief (Timo Van Havere)
Plannen voor een technische school door Henry Van de
Velde (Luc Verpoest)

De bekendmaking van het archieftopstuk op 10 oktober is niet lukraak gekozen. Deze dag wordt immers het hoogtepunt van het feestjaar van Tweebronnen. We vieren in 2015 een aantal belangrijke verjaardagen: 175 jaar archiefwerking, 150 jaar bibliotheek en 15 jaar Tweebronnen. Beide culturele instellingen organiseren dan ook samen met 3000 tal van activiteiten rond dit feestjaar. Houd dus zeker deze datum vrij.

COLOFON

Eindredactie | Marika Ceunen
Redactieadres | Stadsarchief Leuven
Verantwoordelijke uitgever | Gustaaf Janssens
Maria Theresiastraat 87 | 3000 Leuven

Foto's | Marika Ceunen,
Eric Dewaersegger,
Stadsarchief Leuven

Druk | Drukkerij De Bie
Vormgeving | Atelier A
Annelies Belemans, www.atelierannelies.be

PRAKTISCHE INFORMATIE SALSA! VZW

website | www.salsavzw.be
e-mail | salsaarchief@gmail.com
adres | Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven

Bestuursleden | Jaak Brepoels, Marc Carnier, Gustaaf Janssens (voorzitter), Sabrina Keyaerts (penningmeester), Hendrik Ollivier (secretaris), Violet Soen

Lid worden? U kan lid worden van SALSA! vzw door overschrijving van €15 (voor gewone leden) of €30 (voor steunende leden) op volgend rekeningnr.: IBAN BE93 068-2420772-67. Dit lidgeld omvat de driemaandelijks nieuwsbrief, mogelijkheid tot aankopen van de eigen publicaties met korting en gratis toegang tot de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Tel. 016/30 08 69
Fax 016 23 40 06
archieff@leuven.be
De leeszaal is open op dinsdag, woensdag en vrijdag van 9u tot 13u en op donderdag van 9u tot 19u.

De Ledigheid(smarkt)

Het huidige Pater Damiaanplein kreeg zijn naam na 1936, toen het stoffelijk overschot van Jozef Deveuster (1840-1889) werd bijgezet in de crypte van de Sint-Antoniuskapel. Het plein zelf is vele eeuwen ouder: de oudste vermelding gaat terug tot de tweede helft van de 13de eeuw.

In de Latijnse akten wordt het dan als otium aangeduid. Vanaf 1341 wordt ook de naam in de volkstaal opgetekend als "leedecheit", en later "leegheid".¹ Het deel van de Schapenstraat en van de Parijsstraat dat op het plein uitgaat, droeg tot in de 15de eeuw ook naam "leedecheitstrate", later "leedichstrate" en "leegstrate". Vanwege de homonymie in het Leuvens van 'leeg' en 'laag' – beide als lieg ausgesproken – werd dit volksetymologisch geïnterpreteerd als de 'lage straat'. Dit naar analogie met het eerste deel van de Schapenstraat. Dat stuk werd in de volksmond immers aangeduid als de Benedenstraat en wel om het grote hoogteverschil aan te geven met de Naamsestraat, die door de Leuvenaars ook de "hoge straat"

genoemd werd.

Bij de naam van het plein en de aanpalende straat heeft "ledigheid" evenwel niets te maken met de lage ligging, maar verwijst het naar 'zonder functie; niet bewoond'. De oudste Latijnse vermeldingen als "otium" (1267), "forum otii" (ca. 1317) en "plathea ocij" (1265) bevestigen duidelijk dat hier naar het oorspronkelijk onbenutte, niet bebouwde karakter van het plein en de straat verwezen wordt. De reden daarvoor is terug te vinden in een hertogelijke oorkonde die Jan I op 31 mei 1293 uitvaardigde. Daaruit blijkt dat in de decennia voordien op dit plein (toendertijd samen met de Oude Markt de enige open ruimte binnen die eerste ringmuur²) al veemarkt gehouden werd en er ook een graanschuur stond. Het plein behoorde toen nog tot het domaniale goed van de hertog, die het echter via de vermelde oorkonde in bezit gaf aan de stad. De in de akte opgenomen voorwaarde was wel dat de hertog noch de stad op dit plein huizen zouden bouwen. Naar die onbebouwde toestand verwijst de naam Leegheid en

de erop gebaseerde Lege straat. Op het plein stond de schandpaal en er werd dus veemarkt gehouden. Vandaar dat het huidige Damiaanplein ook al gauw de naam Veemarkt of nadien Varkensmarkt of Kiekenmarkt toebedeeld kreeg. In een 19de-eeuwse bronnen werd het plein ook aangeduid als Pottekensmarkt. Deze naam verwijst naar een oude Leuvense traditie om tijdens de Sint-Appoloniakermis in februari aarden potjes te verkopen. Volgens de legende

werden deze 'pottekens' gevuld met smeulende houtskool om meisjes en vrienden mee te plagen. Oorspronkelijk had de kermis plaats in de Schapenstraat. In 1841 werd ze overgebracht naar het Pater Damiaanplein.

¹cf. P. De Man, toponymie van Leuven, blz. 623.

²cf. R. Uytterhoeven, Leuven weleer deel 5. Naar de Biest en tot aan de Westhelling: Brusselsestraat; Kapucijnenvoer, Fonteinstraat, Leuven 1989, nr. 24c/d.

Over verkavelingen, verhaalbelasting en politiek.

Privéverkavelaars en sociale huisvestingsmaatschappijen krijgen bij vergunningen de 'last' opgelegd om grond en aangelegde infrastructuur aan de stad over te dragen zodat deze ingelijfd wordt bij de openbare wegenis. Gratis. Alleen als de stad zelf het initiatief neemt om wegen aan te leggen en/of te verbreden (de aanleg van een trottoir bijvoorbeeld) wordt de grond die daarvoor nodig is, aangekocht van de aanpalende eigenaars. Dat gebeurt meestal minnelijk of eerder uitzonderlijk bij onteigening. Dat was niet altijd zo.

Verhaalbelasting: bewoners betalen mee

Tot het begin jaren 1980 bestond in Leuven een zogenaamde verhaalbelasting, waarbij de overheidsinvesteringen verhaald werden op de aanpalende eigenaars. Ze werd voor de eerste maal ingevoerd naar aanleiding van de aanleg van het Nieuw Kwartier. In de vierhoek Naamsevest, Weldadigheidsstraat, Hendrik Consciencestraat en Naamsestraat werd een geheel nieuwe woonwijk ingetekend.¹ De aanleg van de infrastructuur had letterlijk en figuurlijk heel wat voeten in de aarde of liever in het zand. Dat had veel te maken met de moeilijkheden die opdoken bij het aansnijden van het sterk glooiend en zanderig terrein. Zo was de aanleg van een rioleringstelsel op vrij diep niveau geen sinecure en sleepten onderhandelingen over de verwerving soms jarenlang aan.

Gebrekkige staat van de wegen

Dat probleem 'modderde' al aan van bij de bouw van de eerste huizen in de De Bayostraat. Op 6 april 1909 kloegen de

inwoners van die straat "ootmoediglijk smeekende" aan de Hooggeachte Heeren – want zo werden toen nog de 'vroede vaders' van de stad aangesproken – over het gebrek aan duikers en de slechte staat van de riolering, waardoor het huishoudelijk afvalwater niet kon aflopen. "Dat het niet gezegd worde dat gij ons stijfmoederlijk behandelt, terwijl gij andere wijken der stad met gunsten en voorliefde overlaadt. Als burgers van dezelfde Stad, hebben wij evenveel recht op uw vaderlijk Bestuur en daarom koesteren wij de zoete overtuiging dat ge ons smeekschrijft met geen doovemans oor zult onthalen."² De officiële reden van de problemen was dat de stad nog geen eigenaar was van de gronden om de afwatering te kunnen aanleggen. Maar precies vier jaren later (3 april 1913) viel opnieuw een petitie in de bus, ditmaal van de inwoners van de Weldadigheidsstraat met dezelfde klacht: ondergelopen kelders, modderpoelen, een niet te harden stank en opstijgend vocht in de muren. En na de gemeenteraadsverkiezingen van 1921 vestigden de bewoners de aandacht van de nieuweschepen "op den ellendigen toestand waarin nog zovele straten onzer stad liggen, ter oorzaak van de vernielingen tijdens de oorlog en van de heropbouw, welke zovele straten onbegaanbaar en vuil maakt, en ook nog ter oorzaak van de herkasseiing die traag vooruit gaat. Vooral de inwoners van het Nieuw Kwartier in de richting van Park, waar thans de bevolking zo talrijk is, dringen aan op betere herkasseiing en eisen met recht en reden hier en daar een duiker, electriciteit en vooral drinkbaar water".³ Kommer en kwel was er ook in het andere uiteinde van de wijk, de Eugène Gilbert- en de Albert

Giraudstraat, waar de waterafvoer niet verzekerd kon worden omdat de stad nog niet in het bezit was van de nodige gronden. "Gas, water en electriciteit kunnen wij er niet bekomen alvorens duikers en straat er zijn aangelegd (...) en daar zitten wij nu 's avonds met de petrollamp, de brandende kachel des zomers, het aanhalen van drinkwater aan de pomp op de Naamsche straat en het uitscheppen van het regenwater uit de bezoekkamers en regenput, waar een honderdtal uit te scheppen emmers per huis een kleinigheid is om enkele dagen gerust te zijn." (augustus 1931).⁴ Pas in mei 1935 kon de stad de inwoners gerust stellen.

Wie betaalt de aanleg van wegen?

Vanaf de goedkeuring van het rooilijnenplan (mei 1931) kon begonnen worden met het verwerven van gronden voor de aanleg van de wegenis. Einde 1936 waren de werken achter de rug. Aanpalende eigenaars konden dus de hand aan het truweel slaan. De aanleg van de infrastructuurwerken zorgde ongewild voor flink wat heibel. De stad wilde namelijk de kosten van de aanleg (verwerving, grondnivellerings, riolering, boordstenen en wegverharding) wel op zich nemen voor eigenaars die in ruil voor de waardeverhoging van hun eigendom de grond daarvoor gratis afstonden. Wie echter daarvoor wilde vergoed worden, draaide achteraf mee op voor de investeringen in de vorm van een belasting op de aanleg van wegen. Die verhaalbelasting – die in 1932 werd ingevoerd – zette veel kwaad bloed bij de eigenaars, die onverwacht na de bouw van hun woning een fikse factuur in de bus kregen. Vooral grote eigenaarsverdienden een aardigestuiwer

aan deze ontwikkeling. Waarschijnlijk hadden kleine individuele eigenaars bouwgrond gekocht van een vergoede grote bezitter, zonder dat die de koper op die verplichtingen achteraf gewezen had! Het regende dan ook klachten. De stad had alle moeite van de wereld om de taks geïnd te krijgen. Het kwam meerder malen tot dwangbevelen tot betalen, die dan op hun beurt voor de vrederechter betwist werden. Feit is dat de stadsadvocaat tot in de oorlogsjaren zijn handen vol had met de afwikkeling van de betwistingen.

In augustus 1936 kreeg het stadsbestuur een collectief protest van eigenaars uit de Emile Mathieustraat.⁶ Aan die klacht werd in de bijzonder geanimeerde campagne naar de gemeenteraadsverkiezingen van 1938 met affiches herinnerd. De inzet was vrij groot. De katholieke partij wilde na zes jaren oppositie een einde maken aan het paarse stadsbestuur, waarin

'Straathistoires. Leuvense buurten in woord en beeld' staat voor een reeks van buurtpublicaties, waarbij bewoners of buurtcomités onder begeleiding van de Erfgoedcel Leuven zelf de roots en evolutie in hun buurt optekenen. De bedoeling van Straathistoires is niet alleen om het erfgoed en de geschiedenis van buurten en straten toegankelijker te maken, maar ook om mensen uit de buurt dichter bij elkaar te brengen.

De publicatie over het nieuw kwartier, die op 12 mei 2014 werd voorgesteld, is helaas niet meer te koop. U kan de publicatie nog wel in pdf-formaat terug vinden op de website van de Erfgoedcel: www.erfgoedcelleuven.be/imagesfilelib/9242SHNIEUWKWARTIERwebversiedef_2450.pdf

de socialisten zes jaren lang de grote trom geroerd hadden. Tijdens de inventarisatie van de affichedecollectie van het stadsarchief stootte ik op deze affiches. De inhoud spreekt voor zich.

¹Straathistoires Het Nieuw Kwartier, Leuven, 2014: www.erfgoedcelleuven.be/straathistoires

²SAL, Modern Archief, nr. 1237

³Le Journal des Petites Affiches, 22 mei 1921

⁴SAL, Modern Archief, nr. 7119

⁶SAL, Modern Archief, nr. 14456

BURGERS VAN LEUVEN

WIJ KLAGEN AAN:

Dat, met de centen van iedereen, de socialisten de politie gebruikt om de adressen op te nemen van de huizen waar onderstaande affiche uitgehangen werd:

OPGEPAST!

Bouwt hier niet
Want bouwt ge hier dan wordt gij gestraft met eene bestratingstaksboete van **1000 tot 30.000 fr.**

Werkvolk en Neringdoeners, EISCHT de afschaffing van dezen taks.

Onder bedreiging met vervolging werden de inwoners der Nieuwe Wijk verplicht deze affiche te verwijderen.

Moet de politie van Leuven nu ook dienen om de socialisten te beschermen tegen het verweer van uitgebuite Burgers.

Kiezers neemt uw weerwraak en stemt op 16 Oktober aanstaande voor de

VEREENIGDE KATHOLIEKEN

2

ONDER N°

Gemeenteraadsbesluit van 1938. Leuven. — Dr. VAN LINTHOUT, Statistiek dienst, 33. — Tel. 92.

ONGELOOFLIJK EN TOCH WAAR!

Onder dezen titel lieten katholieken een affiche aanplakken om protest aan te tekenen tegen de bestratingsonkosten die gevraagd worden aan de eigenaars in de nieuwe kwartieren der stad.

Doch zij vergeten er bij te voegen dat dit reglement **VOORGESTELD EN GESTEMD WERD DOOR DE KATHOLIEKE SCHEPEN EN GEMEENTERAADSLEDEN IN 1932.**

Indien deze bouwtaaks bestaat, is het DE FOUT van het vroeger KATHOLIEK BESTUUR.

Het huidig schepencollege is wettelijk verplicht dit reglement, gestemd door de katholieken, toe te passen.

STEMT VOOR DE SOCIALISTEN

Voor den Werkersbond: **H. VAN SINA.**

Gemeenteraadsbesluit van 1938. Foresto uitgever: H. Van Sina, Districthof, 180 Leuven. Dr. B. De Zeeuw, Leuvense wijk, 1 Leuven.

Het Sint-Jacobsplein

salsa.
samen actief
stadsarchief leuven

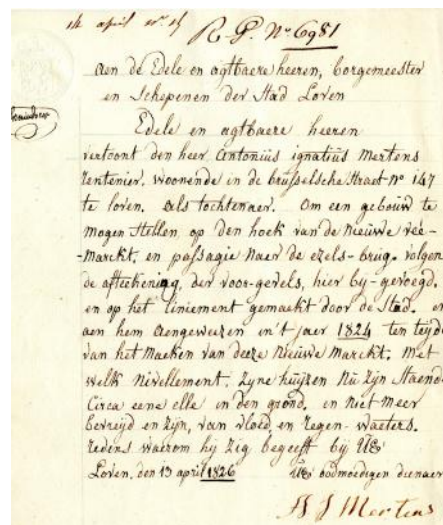
Lore Van Meerbeek

Leuven is een verzameling van erfgoedparels. Hierdoor is het ook een uitstekend werkterrein voor studenten die deze parels van dichtbij kunnen bestuderen. In het kader van het vak "architectuurgeschiedenis: onderzoeksmethodologie" werd er door de masterstudenten ir. architecten een woning als casus gekozen en bestudeerd aan de hand van onderzoeksmethoden die in de les besproken werden. Via bronnen en naslagwerken werd getracht een zo compleet mogelijke (bouw)historische analyse te maken van desbetreffende woning. Eén van deze bronnen zijn de bouwaanvragen en foto's die in het stadsarchief terug te vinden zijn. Veel van de studenten bezochten door deze onderzoeksoopdracht voor het eerst deze boeiende en intrigerende plek. Het stadsarchief heeft het mogelijk gemaakt een groot deel van de geschiedenis van de gekozen woningen te ontdekken, waarvoor dank.

De door mij onderzochte woning is gelegen op de hoek van het Sint-Jacobsplein te Leuven en wordt zijdelings afgebakend door de Biezenstraat. Ze is opgenomen in het beschermde stadsgezicht "St.Jacobsplein" samen met de aanpalende straten.

De naam Sint-Jacobsplein verwijst naar

de Sint-Jacobskerk, voor het eerst vermeld in 1187¹. Het plein en de omliggende straten vormden sinds 1252 de zelfstandige Sint-Jacobsparochie voor een groot aantal mensen die buiten de eerste stadswal woonden.² Tegenwoordig sluit deze kerk aan op het rechthoekige plein, maar voordien lag ze temidden een willekeurig stratenpatroon. Het is zeker dat deze indeling van 1581 tot de aanleg van het plein in 1824 ongeveer hetzelfde gebleven is. Hierbij sloten de Wagenweg en de Sint-Hubertusstraat diagonaal op elkaar aan en doorkruiste het braakliggende terrein, waar zich nu de woning in kwestie bevindt.³ Dit stuk land werd vroeger "de Biest" genoemd, waarbij "bies" verwees naar de met biesen begroeide plaats in de buurt van de Dijle en de Voer. In 1793 werd beslist een vee- en paardenmarkt aan te leggen maar pas in 1824 werd de marktplaats ook effectief aangelegd door aannemer Ferdinandus Duchesne.⁴ Het plein was tussen 1827 en 1830 enkel bebouwd aan de west- en zuidzijde. Aan de aanleg van het plein was geen globaal bouwproject gekoppeld, maar door de strenge bouwvoorschriften is het uiteindelijke resultaat toch een homogeen geheel van overwegend 19de-eeuwse neoclassicistische burgerwoningen.

De woning, die een nieuwe glans moest geven aan de pas aangelegde Veemarkt, werd gebouwd in opdracht van de heer Antonius Ignatius Mertens⁵. Mertens, een rentenier, was getrouwd met Anna Catharina Hannaert⁶. Het koppel was kinderloos. Hij wilde graag een nieuwe woning bouwen, aangezien hij in zijn vroegere woning op de Kapucijnenvoer problemen had met wateroverlast. Het nieuwe gebouw werd ontworpen als een neoclassicistische herenwoning met aanpalende dienstwoning waarbij de algemene toegang aan de Biezenstraat lag. Dit is opmerkelijk aangezien de net aangelegde Veemarkt meer prestige zou uitstralen. Over de oorspronkelijke indeling is niet veel geweten, omdat het in de 19de eeuw nog niet verplicht was plannen toe te voegen aan het bouwdoossier.

Hoewel het gebouw op het eerste zicht weinig transformaties lijkt te hebben ondergaan, is niets minder waar. Van de heren- en dienstwoning werd in 1878 één geheel gemaakt en de toegang tot het gebouw werd verplaatst naar het Sint-Jacobsplein. Waarschijnlijk werd hierbij op hetzelfde moment de planindeling aangepast.⁷ Hieruit kan opgemaakt worden dat de vroegere in-

Edition J. Devadder, Imprimeur.

Place St. Jacques. LOUVAIN.

rijpoort, een doorgang naar de tuin, de woning duidelijk in twee delen opdeelde. Aan de ene kant had je de dienstwoning met smalle diensttrap die enkel gebruikt werd door het personeel. Aan de andere kant bevond zich de hoofdwoning met de monumentale vestibule waar de bewoners leefden en gasten werden ontvangen. De dubbele circulatie impliceert dus dat er een duidelijk verschil tussen meester en bediende heerste.⁸ De indeling lijkt in de categorie van "La maison de maître ou hôtel"⁹ te passen maar omdat we niets weten over de vroegere indeling van de leefruimtes gaan we hier niet verder op in. Tijdens de grote verbouwingswerken in 1878 werden er ook stallen aan de achterkant van de tuin toegevoegd. De aanbouw kwam voort uit een belangrijke verandering van de omgeving rond het perceel. De Voer werd namelijk in 1869 overweld, waardoor de Kapucijnenvoer zich ontwikkelde. Hierdoor kon het perceel ook vanaf de andere kant bereikt worden, wat leidde tot de aanleg van de stallen.

In zijn huidige toestand oogt de bepleisterde gevel nog steeds sober met een aantal subtiele details zoals een kroonlijst op klossen en de groene luiken, die jammer genoeg niet allemaal meer aanwezig zijn. Het is opvallend dat de voor- en zijgevel volledig bepleisterd

zijn, terwijl dit nooit gebeurd is bij de achtergevel. Hieruit kan opgemaakt worden dat er vroeger dus veel meer aandacht besteed werd aan de gevels die aan de straat grensden. De achtergevel is een eclectisch geheel van bouwlagen doorheen de tijd. Desalniettemin zou uit ons onderzoek blijken dat er meerdere delen in dezelfde periode aangebouwd zijn. Tegenwoordig zijn de woning en stallen ingericht als studentenkamers – en studio's. Deze herbestemming heeft niet veel gevolgen gehad voor de planindeling in de woning, maar de ruimtelijkheid van de stallen is er wel volledig door aangepast.

Er kan besloten worden dat het om een woning gaat die op korte tijd al een aantal transformaties ondergaan heeft. Er was veel informatie op de site aanwezig om te observeren en analyseren. Aan de hand van kadasterplannen, bouwvergunningen, kaarten, foto's en

boeken konden linken gelegd worden met het verleden. Jammer genoeg berustten deze bevindingen vaak op veronderstellingen omdat er niet steeds een sluitend verband gelegd kon worden tussen verschillende bronnen. Het voorbeeld van de aanbouwen aan de achtergevel geeft dit goed weer: omdat er vroeger nog geen bouwvergunningen voor dergelijke verbouwingen nodig waren, blijft men hier in het ongewisse. Het kadaster en de huidige indeling van de woning boden deels soelaas maar konden nooit volledig uitsluitsel geven.

Desalniettemin was het een zeer boeiende opdracht waarbij we de basis meekregen om zelfstandig een (bouw) historisch onderzoek uit te kunnen voeren en leidde dit onderzoek tot nieuwe, diepere inzichten over de woning aan het Sint-Jacobsplein 8.

¹ "Sint-Jacobskerk", in: Bouwkundig Erfgoed Vlaanderen, ID: 42129: www.inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/42129 (geraadpleegd op 5 januari 2014)

² VERBRUGGEN, Herman. Gezondheidszorg in het oude Leuven: zelfstandige wandeling. Leuven, KUL Universitaire ziekenhuizen, 2004, p.29

³ Zie bibliografie voor alle geraadpleegde kaarten

⁴ "Sint-Jacobsplein", in: Bouwkundig Erfgoed Vlaanderen, ID: 9892: www.inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/9892 (geraadpleegd op 5 januari 2014)

⁵ "Antonius Ignatius Mertens", in: Peter Crombecq's Genealogische databank, www.users.telenet.be/PeterCrombecq/Genea%20Stek/Crombecq/Crombecq-o/p262.htm#i14528 (geraadpleegd op 11 januari 2015)

⁶ "Anna Catharina Hannaert" in: Peter Crombecq's Genealogische

databank, www.users.telenet.be/PeterCrombecq/Genea%20Stek/Crombecq/Crombecq-o/p179.htm#i10014 (geraadpleegd op 11 januari 2015)

⁷ Brussel; Kadaster; Leuven afdeling 4+5; sectie E; kadastraal perceel 150 & 151 t.e.m. 151e

⁸ D'HAESE, Cedric. Het 19e eeuwse herenhuis als ontwerpopgave. Inzichten in de burgerlijke wooncultuur in Gent en haar banlieue. (Dissertation). dr. ir.-arch. Fredie Floré, dr. ir.-arch. Maarten Van Den Driessche (Thesis Advisors). Vakgroep Architectuur en Stedenbouw (Degree Grantor), 2012, p.97

⁹ D'HAESE, Cedric. Het 19e eeuwse herenhuis als ontwerpopgave. Inzichten in de burgerlijke wooncultuur in Gent en haar banlieue. (Dissertation). dr. ir.-arch. Fredie Floré, dr. ir.-arch. Maarten Van Den Driessche (Thesis Advisors). Vakgroep Architectuur en Stedenbouw (Degree Grantor), 2012, p.102

Uitgelicht: Een bijzondere aankoop

De rijke iconografische collectie van het stadsarchief werpt een bijzonder licht op het verleden van de stad en haar inwoners. We sluiten de Nieuwsbrief af met één beeld dat we ervoor de gelegenheid eens uitlichten.

Tijdens de veiling van 17 maart 2015 door het antiquariaat Henri Godts kon het stadsarchief, dankzij de financiële steun van de vriendenkring een bijzondere oude foto van het gotische stadhuis aankopen. Deze albuminedruk (44,3 x 36 cm) toont de voorgevel van het stadhuis, zeer waarschijnlijk gefotografeerd vanuit een raam van de oude Tafelrond. Afgezien van 18 beelden in de voorgevel, ter hoogte van de erezaal, zijn alle andere nissen nog leeg. Op de voorgrond zien we een kar met lange ladders, vermoedelijk van de brandweer die vanaf 1822 een wachtpost kreeg naast het stadhuis. Tussen het nieuwe gebouw en het stadhuis werd een hangar voorzien om de brandpompen in te stockeren. Voor en naast de pui staan potplanten uitgesteld.

De foto is gemaakt door de gebroeders Auguste (1826-1900) en Louis (1816-1876) Bisson. Zij waren belangrijke Franse fotopioniers en maakten faam met hun precieze opnamen van gotische monumenten en stadsgezichten op groot formaat. Het bekendste onderdeel van hun oeuvre zijn de foto's die ze maakten van de Alpen tijdens beklimmingen in de periode 1859-1862. In 1860, ter gelegenheid van de reünie van Savoye met Frankrijk, en vergezeld van Napoleon III en de Keizerin, beklommen de broers de Mont Blanc. Zij slaagden er niet om de top te bereiken, maar het leverde hen wel grote glasnegatieven op met prachtige beelden van de Alpen.

IN BEELD | Neem onze 15 kroonjuwelen mee naar huis

Archiefmedewerkers Elke Abbeloos en Inge Moris verkochten op Erfgoeddag trots de kaartjes met foto en uitleg over de 15 topstukken van het stadsarchief. Deze kaartjes zijn allemaal verzameld in een handig archiefdoosje. Voor slechts 6 euro kan je dus de pronkstukken uit ons depot mee naar huis nemen als aandenken aan de tentoonstelling 'Exclusief uit het Stadsarchief'. Kom zeker langs in het stadsarchief voor dit collectors item. We hebben nog enkele exemplaren.